

ВИХОВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті обґрунтовуються психолого-педагогічні підходи до розуміння сутності поняття «поведінка» загалом та «здоров'язбережувальна поведінка», зокрема; автором також розглядаються аспекти виховання поведінки дітей у період дошкільного дитинства, коли діти починають розуміти етичні норми, їх раціональність та доцільність. Підкреслюється важлива роль взаємодії дорослих – батьків і вихователів для формування у старших дошкільників здоров'язбережувальної поведінки.

Ключові слова: поведінка, здоров'язбережувальна поведінка, правила поведінки, норми поведінки, діти дошкільного віку.

Державну політику в сфері збереження, зміцнення і охорони здоров'я дітей та молоді окреслено в низці нормативно-правових документів, зокрема, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Законі України «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти. Відповідно до зазначених документів, формування здорового способу життя дітей визначено як одне із першочергових завдань освіти.

Вивчення проблеми стану здоров'я та способу життя сучасних дітей вимагає зміни загальноприйнятих підходів у цій сфері, а саме: розглядати питання впливу на формування здорового способу життя дітей в аспекті актуалізації виховання здоров'язбережувальної поведінки старших дошкільників у взаємодії закладу освіти з сім'ями вихованців.

Оскільки цю проблему варто розв'язувати цілісно на засадах взаємодії двох основних соціальних інституцій соціалізації дитини, що покликані охороняти, оберігати та зміцнювати здоров'я кожної особистості, особливу увагу слід приділити такому пріоритетному напрямку роботи сучасного дошкільного навчального закладу як формування у дітей активної життєвої позиції щодо збереження і зміцнення здоров'я, виховання основ здоров'язбережувальної поведінки в різних життєвих ситуаціях.

Серед досліджень сучасних українських учених, присвячених проблемі формування окремих аспектів поведінки, варто згадати дослідження Л. Карнаух, О. Крюкової, Р. Мойсеєнко, В. Смірної, Є. Смірної, Т. Фасолько, В. Федорової, Т. Хромцової. Водночас, у вказаних дослідженнях означеної проблеми не приділяється належна увага аспекту виховання у дітей старшого дошкільного віку здоров'язбережувальної поведінки.

Мета статті – уточнити сутність поняття «здоров'язбережувальна поведінка» та розглянути аспекти виховання поведінки дітей у період дошкільного дитинства.

Методи: порівняльний аналіз і синтез психологічної, соціальної та педагогічної літератури, які використовували для уточнення понятійно-категоріального апарату; аналіз вітчизняного та

зарубіжного досвіду; класифікація, структурування й систематизація психолого-педагогічної практики виховання поведінки дітей.

Розуміння сутності поняття здоров'язбережувальна поведінка дітей старшого дошкільного віку вимагає звернення до лексикологічних джерел.

Поняття «поведінка» тлумачиться як «процес взаємодії людини з довкіллям, обумовлений її індивідуальними особливостями і внутрішньою активністю, що проявляється переважно у вигляді зовнішніх дій і вчинків; сукупність дій і вчинків; реакція організму на яке-небудь подразнення або вплив чогось; форма взаємодії людини і довкілля» [10, с. 342].

Поведінка – це система взаємопов'язаних рефлексорних і свідомих дій – фізичних і психічних, які здійснює людина при досягненні певної мети, реалізації певної функції у процесі її взаємодії із середовищем. У сучасній психології центральною категорією, яку розглядають вчені, є діяльність, поведінку при цьому розуміють як синонім діяльності, що має природні передумови, але в своїй основі є соціально обумовленою, опосередкованою мовленням і іншими знаково-смысловими системами. Типовими формами діяльності є пізнання, праця, спілкування, гра [3, с. 114].

Поведінка з позиції психології – «активність живих організмів, спрямована на пристосування до навколишнього середовища і задоволення наявних потреб» [5, с. 253]. У психології і біології поведінка визначається потребами живої істоти і виражається як єдність психічних спонукальних, регулювальних, відображувальних ланок (що відображають ті умови, в яких перебувають предмети потреб і потягів істот) і виконавчих зовнішніх дій, що наближують або віддаляють організм від певних об'єктів, а також перетворюють їх. Зміна поведінки у процесі філогенезу обумовлюється ускладненням умов існування живих істот, їхнім переходом із гомогенної у предметне, а потім соціальне середовище. Загальні закономірності поведінки – це закономірності аналітико-синтетичної рефлексорної діяльності живих істот, що обумовлюються фізіологічними закономірностями роботи мозку, але не зводяться до них. У зовнішньому плані поведінка

виявляється у системі послідовних дій, спрямованих на безпосередній практичний контакт організму з предметами оточення. До фактів поведінки відносять: 1) усі зовнішні прояви фізіологічних процесів, пов'язаних зі станом, діяльністю і спілкуванням людей (поза, міміка, інтонації тощо); 2) окремі рухи і жести; 3) дії, як більш великі акти поведінки, що мають певний зміст; 4) учинки – ще більш великі акти, що мають суспільне, соціальне значення і пов'язані з нормами поведінки, стосунками, самооцінкою [5, с. 437].

Поведінка людини, на відміну від поведінки тварин, є завжди соціально обумовленою і має свідомий, цілеспрямований характер. Людина спрямовує свої дії не тільки на безпосереднє задоволення потреб, а й на налагоджування взаємин з іншими людьми відповідно до загальноприйнятих норм суспільної моралі і права. Своєрідність поведінки людини залежить від характеру її взаємин з групами, членом яких вона є, а також від групових норм, ціннісних орієнтацій, рольових розпоряджень. Неадекватність поведінки особистості негативно позначається на її міжособистісних стосунках; вона виражається, зокрема, у переоцінці особистістю своїх можливостей, розмежуванні словесного і реального планів, послабленні критичності при контролі за реалізацією програм поведінки. Тому головне у поведінці людини є її ставлення до моральних норм.

«Під поведінкою, – як писав С. Рубінштейн, – розуміють певним чином організовану діяльність, яка забезпечує зв'язок організму з довколишнім середовищем: зазвичай, виокремлюють три основних, різних за своєю психологічною природою типи поведінки: інстинктивну, навички і розумну поведінку» [2]. Інстинктивна поведінка заснована на інстинктивних діях і спрямована на задоволення вітальних (життєво важливих) потреб. Суттєву роль в житті індивіда відіграють навички, звички, звична поведінка, реалізуючи яку, дитина вчиняє правильно, оскільки не може діяти по-іншому. Розумна поведінка дитини – це поведінка усвідомлена, ініціативна і надситуативна, коли дитини усвідомлює себе джерелом поведінки. Формування саме такої поведінки є завданням загальної стратегії виховання дитини.

Загальновідомо, що поведінка людини завжди суспільно обумовлена і набуває характеристики свідомої, цілеспрямованої, довільної, перетворювальної діяльності. На рівні суспільно-детермінованої діяльності людини термін «поведінка» також пояснює дії людини щодо суспільства, інших людей і предметного світу, відповідно до регуляції суспільних норм моралі і права. У цьому сенсі поведінка поділяється на високоморальну (просоціальну), асоціальну і антисоціальну (девіантну). Поведінка складається з вчинків, які виражають позицію особистості, її моральні переконання [6, с. 437].

Соціальна поведінка – «це форма активності людини в суспільстві і соціальних групах, спрямована на підтримку і розвиток цього суспільства, груп і самої особистості» [9, с. 437].

Для соціальної поведінки характерні зовнішні вияви – дії, вчинки та внутрішні особливості, зумовлені інтересами, потребами, ідеалами, переконаннями, активністю тощо. Мотивація соціальної поведінки – це динамічна соціально мінлива система чинників, які в єдиному просторі й часі діють на соціальну поведінку людини, спонукаючи її до здійснення певних вправ і вчинків. Позитивними мотивами соціальної поведінки є ті, які стимулюють просоціальну поведінку людини, спрямовану на надання допомоги й психологічний розвиток інших людей. Негативні мотиви породжують асоціальну або антисоціальну поведінку, стимулюючи види діяльності, які перешкоджають психологічному зростанню особистості і завдають шкоди людям. [9, с. 437].

Звертаючись до розкриття психології соціальної поведінки особистості, Р. Шаміонов зазначає, що ця поведінка розгортається протягом життя людини і становить його буттєвий аспект. Соціальне буття особистості, на переконання дослідника, передбачає не лише об'єктивні зміни в її поведінковому образі, а насамперед ті процеси, які визначають це буття – йдеться про власну активність людини у соціальному просторі, здатність відчувати, реагувати на зміни, що спричиняються її поведінкою, вміння змінювати цю поведінку відповідно до них, виокремлювати найбільш важливі для себе цінності й смисли, які постають орієнтирами в поведінці, й дотримуватися власних принципів, що початково мають соціальну природу. Стверджується думка про те, що в цьому розумінні поведінкова конгруентність самому собі виступає водночас соціально-психологічним явищем, оскільки містить соціальний досвід, хоча й неінтерізований, засвоєний і перероблений, такий, що пройшов крізь внутрішні інстанції особистості. Згідно з поглядами Р. Шаміонова, вивчення соціальної поведінки в цьому контексті може допомогти зрозуміти і власну поведінку суб'єкта соціальних відносин, а також змінювати її відповідно до ціннісно-сміслових утворень. Регуляція соціальної поведінки з погляду неї самої (суб'єктної позиції індивіда) пов'язана і з «її коригуванням у відповідь на очікування ним зовнішніх змін (у тому числі й оцінювання ефектів реалізованої поведінки)» [11, с. 5].

Оскільки предметом дослідження є поведінка дітей старшого дошкільного віку, вважаємо за необхідне розглянути аспекти виховання поведінки у цей віковий період. В основі формування у дітей перших моральних уявлень про норми поведінки лежить здатність дошкільника встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, відрізняти поверхові причини явищ довкілля та людських вчинків. У цей віковий період діти починають засвоювати перші етичні норми поведінки, їх раціональність та доцільність. На основі цього розуміння зростає рівень усвідомленості дитиною моральних правил поведінки. Старші дошкільники прагнуть знати не тільки як треба поводитися, але й чому, чим обумовлюються визначені дорослими вимоги та

правила. Таке усвідомлення норм поведінки призводить до формування узагальнених уявлень про дії та вчинки людей в соціумі, про критерії розмежування прийнятної і неприйнятної поведінки. Діти старшого дошкільного віку вже можуть на підставі вчинків пояснити мотиви своєї поведінки та оцінити поведінку ровесників. У спілкуванні з однолітками дитина вчиться застосовувати на практиці норми поведінки, вправляється в моральних вчинках, оцінювання яких передбачає їх співвіднесення з нормою.

Як стверджують науковці, дитина старшого дошкільного віку спроможна вирішувати певні моральні проблеми, висловлюючи при цьому моральні судження. Так, Ж. Піаже, досліджуючи моральні судження дітей у віці 5-11 років дійшов висновку, що моральні уявлення дітей змінюються від морального реалізму до морального релятивізму. На думку вченого, моральний реалізм – це однозначне розуміння добра і зла, побудоване на авторитеті дорослого, що саме й властиво і дітям дошкільного віку, які не оцінюють поведінку або апелюють до думки дорослого, або оцінюють поведінку за наслідками, а не за намірами. Старші дошкільники уже здатні пояснювати нормами поведінки та доцільність їх дотримання. Так, у 5-7 років дитина розуміє суспільне значення етичної норми, усвідомлює її об'єктивну необхідність, негативні наслідки її недотримання для інших. Водночас, моральні уявлення про належну поведінку не завжди є дієвими. Зокрема, у дослідженні В. Холмогорової дітям віком від 3 до 6 років пропонували дві ситуації: в одній вони мали висловитися про належну поведінку. В іншій – скористатися моральною нормою в реальній ситуації. Більшість дітей стверджували, що необхідно поділитися цукеркою з другом, але в реальній ситуації відмовлялися це зробити [8, с.328-329].

Старший дошкільник, оцінюючи моральну ситуацію, орієнтується не лише на вимоги дорослих, але й на свої уявлення, які формуються як етичні еталони-зразки, як емоційно-когнітивні узагальнення щодо способів поведінки. Ці еталони з одного боку відображають певну сферу життя дитини, а з другого містять у собі суспільну оцінку і емоційне ставлення. Етичні еталони розвиваються від найбільш узагальненого недиференційного утворення (добре-погано стосовно добра-зла і у значенні красиве-потворне) до диференційованої системи оцінок-узагальнень (етичні відокремлюються від естетичних) [7, с. 66–67].

Психологи наголошують на тому, що виховання у дитини прийнятної поведінки є достатньо складною справою: «Правила поведінки стають дієвими, коли їх «несвідомий» період переходить у період традицій і звичок, коли дитина використовує правила швидко і точно. Нерідко дитина знає, як потрібно вчинити, як потрібно себе поводити, але чинить і поводить себе інакше, особливо коли ніхто не бачить» [2, с.7]. Тому загальною стратегією виховання дитини дошкільного віку науковці визначають формування довільної поведінки –

поведінки усвідомленої, ініціативної та надситуативної. Усвідомленість засвідчує, що дитина усвідомлює себе суб'єктом поведінки. У довільній особистісній поведінці ініціатива діяти певним чином, чинити так чи інакше належить дитині, яка здатна поводити себе незалежно від обставин, які впливають на неї зовні, а іноді навіть всупереч їм. При цьому дитина керується власними свідомо визначеними цілями. Завдяки цій здатності реактивна поведінка дитини стає активною і сама дитина перебуває не в середині ситуації, а ніби «над нею» і над самою собою. Уміння управляти своєю поведінкою формується у дітей дошкільного віку досить складно, оскільки їм притаманна ситуативність поведінки і жорстка залежність від реальної ситуації. Дитина діє не з власної волі, нею керують предмети, люди, обставини. Саме тому діти розуміючи вимоги дорослих, не завжди виконують те, чого вимагають правила поведінки [2, с. 7].

Психологи вважають, що починаючи зі старшого дошкільного віку, у дитини формується певний поведінковий репертуар, де обов'язково присутні улюблені поведінкові реакції і вчинки. На думку американського психолога Е. Берна, механізм тут такий: у важких ситуаціях дитина експериментує, по чергово використовуючи різні варіанти поведінки, та виявляє, що деякі в її сім'ї ігноруються або не схвалюються. Натомість інші – приносять очікуваний результат. Усвідомивши таку закономірність, дитина приймає рішення, якою поведінкою вона буде керуватися у тій чи іншій ситуації [1].

Можна стверджувати, що таким чином більшість дітей поступово накопичує досвід довільної поведінки. Спостереження показують, що вони, по-перше, розуміють чому і для чого виконують ті, чи інші дії, чинять так, а не інакше. По-друге, діти самі активно прагнуть дотримуватися норм і правил поведінки, при чому якнайкраще, і виявляють при цьому ініціативу і творчість. По-третє, вони здатні не тільки обирати правильну поведінку, але й дотримуватися її правил до кінця, незважаючи на труднощі, а також у тих ситуаціях, коли відсутній контроль з боку однолітків або дорослих. Так поступово моральні поняття дітей стають більш розрізненими і усвідомлюваними, що засвідчує перехід до свідомої довільної поведінки. Отже, якщо дитина постійно реалізує довільну поведінку, це означає, що у неї уже сформовані важливі якості особистості: витримка, внутрішня організованість, відповідальність, готовність досягати власних цілей.

Варто зазначити, що Л. Виготський підкреслював, що джерела довільної поведінки дитини, як і свідомості не слід шукати в її самостійній індивідуальній діяльності. Сама дитина, в яких чудових і комфортних умовах вона не перебувала, ніколи не зможе навчитися керувати собою і не оволодіє своєю поведінкою. Більше того, вона ніколи не відчує необхідності в цьому, як і в тому, щоб усвідомити свої власні дії, побачити себе зі сторони. Усе це вона може навчитися роботи тільки разом з дорослим: у спілкуванні, у спільній діяльності. Саме у взаєминах дитини і дорослого, в

їх спільному житті потрібно шукати витоки довольної поведінки. Тому для формування здоров'язбережувальної поведінки дошкільників важливою є взаємодія дорослих – батьків і вихователів, які повинні допомогти дітям навчатися ставити перед собою важливу мету – збереження і зміцнення здоров'я, досягати її, управляти собою, долати імпульсивність своєї поведінки. У цьому процесі важливим є не лише мовлення, яке хоч і дозволяє побачити можливість зміни своїх вчинків, водночас протягом достатнього часу залишається ситуативним, прив'язаним до конкретної ситуації, а відтак не може бути засобом її подолання і не дає дитині усвідомлення себе, своєї поведінки. Тому особливо важливим є таке позаситуативне спілкування, яке включається в діяльність, відповідає інтересам дітей, але не співпадає з реальними їх діями і тому дає можливість усвідомити свої дії. Психологи також наголошують на тому, що мовленнєве спілкування, відірване від практичних дій і життєвих інтересів дитини може негативно впливати на дитячий розвиток і мати негативні наслідки. Водночас, якщо власна діяльність дітей відбувається без участі педагога, залишається ситуативною і неусвідомленою, виникає ніби розрив між мовленнєвою і практичною діяльністю. Тому спілкування з дорослими, яке носить формальний, абстрактний, характер, не пов'язане з практичною діяльністю не може бути засобом формування довольної усвідомленої поведінки [8, с.273].

Важливим критерієм оцінки поведінки інших і самого себе, на думку А. Люблінської, є успішне виконання або порушення правил поведінки. При цьому також важливим є стиль життя – «упорядкований, спокійний або поривчастий і невпорядкований; організований побут, манери

старших одягатися, розмовляти, сміятися, життєрадісність або песимізм дорослих, їхнє ставлення до радісного і тривожного, і розмаїття дрібниць побуту. Зміст і організація повсякденного життя дитини формує у неї цілу систему звичок, вимог до свого середовища» [4, с. 130]. Очевидно, що ця теза актуальна в руслі формування у дітей здоров'язбережувальної поведінки, оскільки саме від дорослих залежить психічне, фізичне, духовне, соціальне здоров'я дитини, а також формування системи здоров'язбережувальних життєвих навичок, а саме: навички, що сприяють фізичному здоров'ю – навички раціонального харчування, рухової активності, санітарно-гігієнічні, дотримання режиму діяльності та відпочинку; навички, що сприяють соціальному здоров'ю – навички спілкування, співчуття, поведінки в умовах тиску, спільної діяльності; навички, що сприяють психічному і духовному здоров'ю – навички самоусвідомлення та самооцінки, аналізу проблем та прийняття рішень, самоконтролю, успішного досягнення мети.

Отже, під здоров'язбережувальною поведінкою розуміємо тип соціальної поведінки, що постійно розширюється і вдосконалюється на засадах набуття дитиною нових знань про здоров'я, важливість його збереження й зміцнення, що виражається в організованій певним чином діяльності, яка забезпечує зв'язок організму з навколишнім середовищем.

Надалі вважаємо за необхідне зосередити увагу на взаємодії дошкільного навчального закладу з родиною з питання формування у дітей здоров'язбережувальної поведінки, що потребує ґрунтовного теоретичного вивчення та методичних розробок, і становитиме предмет подальших наукових розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры / Э. Берн. – СПб, 1996.
2. Вайнер М. Игровые технологии коррекции поведения дошкольников / М. Вайнер. Учебное пособие. – М.: Пед. общество России, 2004. – 96 с.
3. Коджаспирова Г. М. Педагогический словарь / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – М.: Академия, 2000. – 176 с.
4. Люблинская А. А. Детская психология / А. А. Люблинская. – Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов. – М., Просвещение, 1971. – 415 с.
5. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів / За ред. В. Шапаря. – Харків.: Прапор, 2009. – 672 с.
6. Педагогика: Большая современная энциклопедия/ Сост. Е. С. Рапацевич. Мн.: «Соврем. слово», 2005. – 720 с.
7. Развитие социальных эмоций у детей дошкольного возраста: Психологические исследования / Под. ред А.В. Запорожца, Я. З. Неверович. – М.: Педагогика, 1986. – 176 с.
8. Смирнова Е. Пути формирования произвольного поведения / Е. Смирнова // Психология дошкольника: Хрестоматия: / Сост. Г. А. Урунтаева. – М.: Изд. центр «Академия», 2000. – С. 269-277.
9. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.
10. Соціальна педагогіка: словник-довідник / Т. Ф. Алексеєнко, Ю. М. Жданович, І. Д. Зверева та ін.; за заг. ред. Т. Ф. Алексеєнко. – Вінниця: ТОВ Планер, 2009. – 468 с.
11. Шамяионов Р. М. Психология социального поведения личности: Учеб. пособие / Р.М. Шамяионов. – Саратов, Изд. центр «Наука», 2009. – 186.

Наталія Вікторівна Андрущенко,
аспірантка,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тьчихи,
ул. Садова, 2, з. Умань, Україна

ВОСПИТАНИЕ ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩЕГО ПОВЕДЕНИЯ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

В статье раскрывается теоретическое обоснование психолого-педагогических подходов к пониманию сущности понятия «поведение» в общем та «здоровьесберегающее поведение», в частности. Подчеркнуто своеобразие поведение человека, которое зависит от характера его взаимодействия с группами, членом которых он является, а также от групповых норм, ценностных ориентаций. Акцентировано внимание на том, что неадекватность поведения личности негативно отражается на ее межличностных отношениях; в частности, она проявляется в переоценке личностью своих возможностей, разграничении словесного і реального планов, ослаблении критичности контроля за реализацией программ поведения. Поэтому, главным у поведении человека является его отношение к моральным нормам. Автором также рассматриваются аспекты воспитания поведения детей в период дошкольного детства, когда ребенок начинает осознавать этические нормы, их рациональность и целесообразность. На основании такого понимания возрастает уровень осознания ребенком моральных правил поведения. Старшие дошкольники стремятся познать не только то, как нужно себя вести, но и почему, чем обуславливаются сформулированные взрослыми требования и правила. Такое осознание норм поведения ведет к формированию обобщенных представлений о действиях и поступках людей в социуме, о критериях разграничения допустимого и недопустимого поведения. Подчеркивается, что дети старшего дошкольного возраста уже могут объяснить мотивы своего поведения, а также дать оценку поведения сверстников. В общении со сверстниками ребенок старшего дошкольного возраста учится применять на практике нормы поведения, ориентируясь при этом на моральные нормы и правила, оценивает других и себя в соответствии с этими нормами. Подчеркивается важная роль взаимодействия взрослых – родителей и воспитателей в формировании здоровьесберегающего поведения у старших дошкольников. Показано, что именно они должны помочь детям научиться ставить перед собою важную цель – сохранение и укрепление здоровья, достигать ее, управляя собою, преодолевая импульсивность собственного поведения. В этом процессе важным является не только речь, которая хотя и позволяет і оценить возможность изменения своих поступков, в тоже время, на протяжении достаточно длительного времени остается ситуативной, привязанной к конкретной наглядной ситуации и потому не может быть средством ее преодоления и не позволяет ребенку осознать себя и собственное поведение. Поэтому особенно ценным является внеситуативное общение, которое будучи включенным в деятельность, отвечает интересам детей, и в тоже время не совпадает с их реальными действиями, позволяя таким образом осознавать свои действия.

Ключевые слова: поведение, здоровьесберегающее поведение, правила поведения, нормы поведения, дети дошкольного возраста.

Natalia Andryushchenko,
Postgraduate,

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
2, Sadova Str., Uman, Ukraine

BRINGING UP HEALTH SAVING BEHAVIOUR OF SENIOR PRESCHOOL-AGED CHILDREN: THEORETICAL ASPECT

The article is devoted to the psychological and pedagogical approaches to understanding the essence of the concept of «behaviour» in general and «health saving behaviour», in particular. The author emphasized the peculiarity of human behaviour, depending on the nature of person's relations within groups, being their member, as well as the group norms, values, role orders. It is emphasized in the issue, that the inadequacy of the person's behaviour negatively affects his / her interpersonal relationships; and it is actualized in particular in person's reassessment of individual features while distinguishing between verbal and real plans, weakening critical control of behaviour program implementation. Therefore, the main thing in human behaviour is its relation to moral standards. The author also discusses aspects of children's behaviour education during their preschool childhood, when children begin to understand the ethical norms of rationality and expediency. The level of awareness of child's moral behaviour is growing on the basis of this understanding. Preschool children tend to know not only how to behave, but also why they should do it, what the older people's requirements and rules are stipulated by. This awareness of behavioral norms leads to generalized ideas about actions and actions of people in society, the distinction between acceptable and unacceptable behaviour. The author emphasized that children under school age can undertake actions and explain the reasons of their behaviour as well as assess the behaviour of their coevals. While dealing with coevals, a child learns in practice the rules of moral conduct, which presupposes the evaluation of their correlation with the norm. The important role of the interaction in the mode «adults - parents and educators» in the formation of preschoolers' health keeping behaviour is emphasized. It is shown that they need to help children learn to set an

important goal - to maintain and promote health, to achieve it, to govern it, to overcome impulsiveness in their behaviour. In this process speech is important in spite of the fact that there is a possibility of changing their actions, since speech may be closely tied to a particular situation and remain within it for some time; it does not seem to be a means of overcoming it, it does not evoke child's awareness of his / hers behaviour either. Therefore, positive communication is particularly important as it is included in the activities according to children's interests, though does not match their real actions, which makes it possible to understand their actions.

Keywords: behaviour, health saving behaviour, rules, norms of behaviour, children of preschool age.

Подано до редакції: 1.11.2016 р.

Рекомендовано до друку: 16.11.2016 р.

Рецензент: д.пед.н., професор В. В. Нестеренко
